

ПЕНЬСЬКА

Ірина Олександрівна
penskayairyna@ukr.net

УДК 325.145

МЕТОДОЛОГІЧНІ СКЛАДОВІ
УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ
ПІДПРИЄМСТВА

ВЕТРОВА

Анна Андріївна
annavetrova50@gmail.comMETHODOLOGICAL COMPONENT
MANAGEMENTS OF ENTERPRISE MONEY
STREAMSк.е.н., доцент, Харківський
інститут фінансів Київського
національного торговельно-
економічного університетустудент, Харківський інститут
фінансів Київського
національного торговельно-
економічного університету

У статті розглянуто теоретичні аспекти управління грошовими потоками на підприємствах. Встановлено, що дефіцит грошових коштів суттєво обмежує можливості операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства. Визначено найбільш структурований методичний підхід до ефективного управління грошовими потоками підприємств, планування руху грошових потоків, контроль за їх рухом.

* * *

В статье рассмотрены теоретические аспекты управления денежными потоками на предприятиях. Установлено, что дефицит денежных средств существенно ограничивает возможности операционной, финансовой и инвестиционной деятельности предприятия. Определен наиболее структурированный методический подход к эффективному управлению денежными потоками предприятий, планирование движения денежных потоков, контроль за их движением.

* * *

Introduction. The article deals with theoretical aspects of cash flow management at enterprises. It was established that the cash deficit severely limits the operational, financial and investment activity of the enterprise. The use of types, methods and methods of analysis for to study the financial condition, estimate the movement of cash flows of the enterprise as a whole is the methodology and method of analysis.

Purpose. The purpose of the work is to study and generalize the theoretical basis of a set of general approaches and methods to manage cash flows at enterprises.

Results. For an enterprise operating in a market environment, the main thing is the continuous movement of cash, which can ensure the functioning of the main activities, payment of obligations and implementation of social protection of workers. The analysis of cash flows allows to study their dynamics, to determine the amount of excess of payments over payments and to conclude on the possibility of internal financing. The effectiveness of the analysis affects the retrospective review of performance, effective implementation of effective management and management decisions, and plan future development directions. The methodological apparatus of cash management of the enterprise covers a range of principles, methods, levers and methods of managing receivables and accounts payable, securities, material inventories, and financial risks.

Conclusion. The significance and importance of effective cash flow management at an enterprise is great, since its quality influences both the company's stability within a particular time frame and the ability to further develop and achieve financial success with a long-term perspective. The effectiveness of cash flow management is determined by synchronization of receipts and payments, constant support solvency and rational use of financial resources, which are formed from internal and external sources. The phased implementation of a systematic detailed analysis of cash flows, in the context of the cash flow management process of the enterprise involves continuous monitoring of the uniformity and synchrony of the formation of cash flows within certain time intervals.

Ключові слова: грошові кошти, грошові потоки, методологія, аналіз, управління

Ключевые слова: денежные средства, денежные потоки, методология, анализ, управление

Keywords: cash, cash flow, methodology, analysis, management

ВСТУП

Функціонування підприємства – це складний динамічний процес, що є результатом неперервного циклічного руху грошових коштів. Однією із проблем, що виникають перед підприємствами в сучасних умовах, є відновлення і збереження динаміки циклів операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, що є запорукою необхідної ліквідної позиції підприємства і реалізації його попиту на кошти. Вирішення цієї проблеми неможливе без глибоких досліджень економічних механізмів, що визначають грошові потоки кожного окремого суб'єкта господарювання.

Грошові кошти є обмеженим ресурсом, а значить обов'язковим є створення механізму ефективного управління потоками грошових коштів на підприємствах. Метою цього управління є забезпечення оптимального залишку грошових коштів за допомогою підтримки рівномірності їх витрачання і надходження. В україн-

ській економіці, де постійно змінюються економічні ситуації, досягти цієї мети можна лише керуючись теоретичними та методичними розробками в галузі управління грошовими потоками, які містять економічний аналіз як одну з найважливіших функцій управління.

Використання видів, прийомів та методів аналізу для цілей вивчення фінансового стану, оцінки руху грошових потоків підприємства в сукупності становить методологію та методику аналізу.

Питання, пов'язані з теорією управління грошовими потоками підприємств, широко висвітлені у працях вітчизняних вчених: І.А. Бланка, В.В. Бочарова, В.В. Ковальова, А.М. Поддєрьогіна, М.В. Сороківської. Водночас, слід відмітити, що в теоретичному та методологічному плані проблематика ефективного управління залишається до кінця нерозкритою та потребує подальшого вивчення.

МЕТА РОБОТИ полягає у дослідженні та узагальненні теоретичного базису сукупності загальних підходів і методів управління грошовими потоками на підприємствах.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною базою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти.

При проведенні дослідження використано методи порівняння й синтезу, моделювання та інші, що формують системний підхід щодо прогнозування руху грошових коштів.

РЕЗУЛЬТАТИ

Однією з основних складових загальної системи управління фінансово-господарською діяльністю підприємства є підсистема управління його грошовими потоками.

Для підприємства, яке працює в ринкових умовах, головним є безперервний рух грошових коштів, який може забезпечити функціонування основної діяльності, оплату зобов'язань та здійснення соціального захисту працівників [7].

Аналіз руху грошових потоків дозволяє вивчити їх динаміку, визначити суму перевищення надходжень над платежами та зробити висновок про можливість внутрішнього фінансування. Ефективність аналізу впливає на ретроспективний розгляд результатів діяльності, ефективне впровадження дієвих рішень менеджменту та керівництва, а також планування напрямів розвитку в майбутній перспективі.

Методологічний апарат управління грошовими коштами підприємства охоплює спектр принципів, методів, важелів та прийомів управління дебіторською і кредиторською заборгованістю, цінними паперами, матеріальними запасами, фінансовими ризиками. Однак на вітчизняних підприємствах методи управління не досягають необхідного рівня.

Можна виділити три основні підходи, які найчастіше можна зустріти до визначення поняття «грошовий потік» [2]:

- 1) грошовий потік – це потік грошових коштів;
- 2) грошовий потік – різниця між притоком і відтоком грошових коштів;
- 3) грошовий потік – співмірні і розподілені в часі надходження і видатки.

Останній підхід найбільш повно розкриває значення грошового потоку, тому його можна визначити, як суму розподілених у часі надходжень та видатків грошових коштів отриманих внаслідок реалізації будь-якого проекту чи функціонування певного виду активів.

Управління грошовими потоками необхідно розглядати як послідовний процес постановки завдань та їх виконання, який включає реалізацію таких *функціональних етапів*:

- 1) планування та прогнозування грошових потоків і складання відповідних внутрішніх фінансових документів (бюджет грошових потоків, а також плановий звіт про рух грошових коштів, платіжний календар тощо);
- 2) імплементація бюджету грошових потоків як невід'ємної складової системи бюджетів на підприємстві;
- 3) фінансовий контролінг виконання бюджету

грошових потоків та планових показників Звіту про рух грошових коштів;

- 4) здійснення коригування планових величин відповідно до зміни зовнішніх та внутрішніх умов реалізації плану [6].

Залежно від методичних підходів до аналізу грошових потоків можна виділити:

- 1) горизонтальний (часовий) аналіз – порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом;
- 2) вертикальний (структурний) аналіз – визначення структури фінансових показників з оцінкою впливу різних факторів на кінцевий результат;
- 3) трендовий аналіз – порівняння кожної позиції звітності з рядом попередніх періодів та визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки показників, очищеної від впливу індивідуальних особливостей окремих періодів (за допомогою тренду здійснюється екстраполяція найважливіших фінансових показників на перспективний період, тобто перспективний прогнозний аналіз фінансового стану);
- 4) аналіз відносних показників (коефіцієнтів) – розрахунок відношень між окремими позиціями звіту або позиціями різних форм звітності, визначення взаємозв'язків показників;

5) порівняльний аналіз – внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності за окремими показниками самого підприємства та його дочірніх підприємств (філій), а також міжгосподарський аналіз показників певної фірми порівняно з показниками конкурентів або із середньогалузевими та середніми показниками;

6) факторний аналіз – визначення впливу окремих факторів (причин) на результативний показник детермінованих (розмежованих у часі) або стохастичних (що не мають певного порядку) прийомів дослідження. При цьому факторний аналіз може бути як прямим (власне аналіз), коли результативний показник поділяють на окремі складові, так і зворотним (синтез), коли його окремі елементи з'єднують у загальний результативний показник [4].

Ефективне управління грошовими потоками, які забезпечують фінансово-господарську діяльність підприємства, базується на об'єктивній та якісній їх оцінці. Виділяють 7 основних етапів в аналізі грошових потоків:

1-й етап. Аналіз обсягу та динаміки грошових потоків, метою проведення якого є визначення загальних обсягів грошових потоків, основних тенденцій та пропорцій їх розвитку.

2-й етап. Аналіз джерел формування грошових коштів, що передбачає вивчення структури позитивного грошового потоку за видами діяльності, ранжирування джерел надходження грошових коштів, визначення місця (вагомості) кожного з них у грошовому забезпеченні функціонування підприємства.

3-й етап. Аналіз напрямів використання грошових коштів, об'єктом якого є вихідний грошовий потік підприємства.

4-й етап. Аналіз рівномірності та збалансованості грошових потоків, метою якого є ідентифікація та оцінка основних видів грошових потоків.

5-й етап. Аналіз показників грошового потоку (Cash-flow).

6-й етап. Аналіз ліквідності грошових потоків,

метою якого є дослідження можливостей підприємства по здійсненню необхідних платежів і особливо з погашення зобов'язань.

Викладена послідовність аналізу грошових потоків та система аналітичних показників, що формує зміст кожного з етапів роботи, дозволяє забезпечити комплексне дослідження грошових потоків, надає всебічну та повну інформацію про стан і тенденції розвитку грошових потоків, розкриває причинно-наслідкові зв'язки цих тенденцій, що створює підстави для формування коректних висновків та прийняття ефективних управлінських рішень у сфері управління грошовими потоками.

Оцінку ефективності системи управління грошовими потоками слід розпочинати з оцінки ефективності самих грошових потоків. Для цього використовується інформація зі Звіту про рух грошових коштів.

Звіт про рух грошових коштів увійшов у фінансовий обіг у 60-і рр. XIX ст.. До середини 60-х рр. XIX ст. сформувався загальний підхід до складання звіту про рух грошових коштів, який представляв собою документ про використання та джерелах фондів [3].

Необхідність створення такої форми звітності була обумовлена ситуацією, коли підприємство, маючи прибуток на рахунках, тим не менш, не володіло достатніми коштами для придбання нового обладнання. Щоб пояснити даний феномен один з менеджерів склав так званий порівняльний бухгалтерський баланс – основу сучасного звіту про рух грошових коштів. На сьогоднішній день в більшості країн світу звіт про рух грошових коштів є обов'язковою частиною пакету фінансової звітності та використовується для наочного уявлення впливу поточної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства на її фінансовий стан за певний період часу.

В Україні з 07.02.2013 р. діє Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [5]. Дане П(С)БО визначає грошові кошти як готівку, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання. Під рухом грошових коштів розуміють надходження і вибуття грошових коштів та їхніх еквівалентів. При цьому, розрізняють рух грошових коштів у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Цей звіт дозволяє оцінити якість управлінських рішень, а також їх вплив на результати діяльності і фінансовий стан підприємства. Коли аналіз охоплює більш тривалий проміжок часу, можна оцінити реакцію керівництва на зміни економічних умов, а також на сприятливі можливості і несприятливі обставини, які проявляються постійно; оцінка результатів аналізу звіту про рух грошових коштів вкаже, в досягненні яких цілей керівництво вирішить вкласти кошти, де воно скоротить вкладення, з яких джерел залучить додаткові грошові кошти і в якій ступені скоротяться вимоги на адресу підприємства. Такий аналіз покаже, крім того, розміщення прибутку протягом цих років і те, як керівництво підприємства реінвестує внутрішні надходження грошових коштів, які воно має у своєму розпорядженні. Крім цього аналіз дозволить виявити величину та визначити структуру грошових коштів, які отримуються в результаті господарської діяльності, їх розподіл і ступінь стабільності [1].

ВИСНОВКИ

Важливість і значення ефективного управління грошовими потоками на підприємстві велика, оскільки від його якості залежить як стійкість підприємства в конкретний період часу, так і здатність до подальшого розвитку, досягнення фінансового успіху із тривалою перспективою.

Ефективність управління грошовими потоками визначається синхронізацією надходжень і виплат, підтримкою постійної платоспроможності та раціональним використанням фінансових ресурсів, які формуються із внутрішніх та зовнішніх джерел. Поетапне здійснення систематичного детального аналізу грошових потоків, у розрізі процесу управління грошовими потоками підприємства, полягає у постійному моніторингу рівномірності та синхронності формування грошових потоків в розробці окремих інтервалів часу.

Список використаних джерел

1. Бардин О.Я. Методологічні засади управління грошовими потоками підприємств. Науковий вісник Полісся. 2015. № 4 (4). С. 105-109.
2. Деменіна О. Управління грошовими потоками в межах концепції фінансової рівноваги підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2004. № 7. С. 14-18.
3. Лігоненко Л.О., Ситник Г.В. Управління грошовими потоками: навч. посіб. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. 255 с.
4. Майборода О.В. Оптимізація фінансових потоків промислового підприємства: теоретичні аспекти. Економіка розвитку. Харків: ХНЕУ. 2012. №1 (51). С. 107-110.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 16.11.2018).
6. Федішин М.П. Методичні аспекти аналізу грошових потоків підприємств для цілей планування. Економічний аналіз: зб. наук. праць. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка». 2016. Том 25. № 2. С. 132-138.
7. Циган Р.М. Удосконалення класифікації грошових потоків з урахуванням сучасних умов господарювання. Актуальні проблеми економіки. 2010. № 4 (106). С. 150-155.

References

1. Bardin O.Ya. Methodological principles of management of enterprises' money streams. The Scientific herald of Polissya. 2015. № 4 (4). С. 105-109. (in Ukrainian).
2. Demenina O. Management money streams within the limits of conception of financial equilibrium of enterprise. Actual problems of the economy. 2004. № 7. pp. 14-18. (in Ukrainian).
3. Ligonenko L.O., Sitnik H.V. Management money streams. Kyiv: Kyiv trade economic university, 2005. 255 p. (in Ukrainian).
4. Maiboroda O.V. Optimization of financial flows of industrial enterprise: theoretical aspects. Ekonomika rozvytku. Kharkiv. 2012. Vol. 1 (51), pp. 107-110. (in Ukrainian).
5. Regulation (standard) of accounting 1 «General requirements for financial statements». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
6. Fedishin M.P. The methodical aspects of analysis of money streams of enterprises for the aims of planning// the Economic analysis: col. sc. works. Ternopil: Publishing and printing center of Ternopil national economic university the "Economic Thought". 2016. Vol. 25. № 2. pp. 132-138.
7. Tsyhan R.M. Improving classification of cash flows with current economic conditions. Actual problems of the economy. Vol. 4, № 106, pp. 150-155.